

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

5-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

ТОШКЕНТ-2024

БОШ МУҲАРРИР:

Исанова Феруза Тулқиновна

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

07.00.00-ТАРИХ ФАНЛАРИ:

Юлдашев Анвар Эргашевич – тарих фанлари доктори, сиёсий фанлар номзоди, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Мавланов Уктам Махмасабирович – тарих фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Хазраткулов Абдор – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети.

Турсунов Равшан Нормуратович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Холикулов Ахмаджон Боймаҳамматович – тарих фанлари доктори, Ўзбекистон Миллий Университети;

Габриэльян Софья Ивановна – тарих фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Миллий Университети.

08.00.00-ИҚТИСОДИЁТ ФАНЛАРИ:

Карлибаева Рая Хожабаевна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Насирходжаева Дилафруз Сабитхановна – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Остонокулов Азамат Абдукаримович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Тошкент молия институти;

Арабов Нурали Уралович – иқтисодиёт фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Худойқулов Садирдин Каримович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Азизов Шерзод Ўктамович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Божхона институти;

Ҳожаев Азизхон Саидалоҳонович – иқтисодиёт фанлари доктори, доцент, Фарғона политехника институти

Холов Актам Хатамович – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Шадиева Дилдора Хамидовна – иқтисодиёт фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент в.б, Тошкент молия институти;

Шакарров Қулмат Аширович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент, Тошкент ахборот технологиялари университети

09.00.00-ФАЛСАФА ФАНЛАРИ:

Ҳакимов Назар Ҳакимович – фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Яхшиликков Жўрабой – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Ғайбуллаев Отабек Мухаммадиевич – фалсафа фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Саидова Камола Усканбаевна – фалсафа фанлари доктори, “Tashkent International University of Education” халқаро университети;

Ҳошимхонов Мўмин – фалсафа фанлари доктори, доцент, Жиззах педагогика институти;

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна – фалсафа фанлари доктори, доцент, Андижон давлат тиббиёт институти, Ижтимоий-гуманитар фанлар кафедраси мудир;

Носирходжаева Гулнора Абдукаҳхаровна – фалсафа фанлари номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Турдиев Бехруз Собирович – фалсафа фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), доцент, Бухоро давлат университети.

10.00.00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Ахмедов Ойбек Сапорбаевич – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Кўчимов Шухрат Норқизилович – филология фанлари доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳасанов Шавкат Аҳадович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат университети;

Бахронова Дилрабо Келдиёровна – филология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Мирсанов Ғайбулло Қулмуродович – филология фанлари доктори, профессор, Самарқанд давлат чет тиллар институти;

Салахутдинова Мушарраф Исамутдиновна – филология фанлари номзоди, доцент, Самарқанд давлат университети;

Кучкаров Раҳман Урманович – филология фанлари номзоди, доцент в/б, Тошкент давлат юридик университети;

Юнусов Мансур Абдуллаевич – филология фанлари номзоди, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Саидов Улугбек Арипович – филология фанлари номзоди, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси.

12.00.00-ЮРИДИК ФАНЛАР:

Ахмедшаева Мавлюда Ахатовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Мухитдинова Фирюза Абдурашидовна – юридик фанлар доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Эсанова Замира Нормуратовна – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган юрист, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳамроқулов Баҳодир Мамашарифович – юридик фанлар доктори, профессор в.б., Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университети;

Зулфиқоров Шерзод Хуррамович – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Жамоат хавфсизлиги университети;

Хайитов Хушвақт Сапарбаевич – юридик фанлар доктори, профессор, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Асадов Шавкат Ғайбуллаевич – юридик фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат бошқаруви академияси;

Утемуратов Махмут Ажимуратович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Сайдуллаев Шахзод Алиханович – юридик фанлар номзоди, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ҳакимов Комил Бахтиярович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Юсупов Сардорбек Баходирович – юридик фанлар доктори, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Амиров Зафар Актамович – юридик фанлар бўйича фалсафа доктори (PhD), Ўзбекистон Республикаси Судьялар олий кенгаши ҳузуридаги Судьялар олий мактаби;

Жўраев Шерзод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Бабаджанов Атабек Давронбекович – юридик фанлар номзоди, доцент, Тошкент давлат юридик университети;

Раҳматов Элёр Жумабоевич – юридик фанлар номзоди, Тошкент давлат юридик университети;

13.00.00-ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ:

Хашимова Дильдархон Уринбоевна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат юридик университети;

Ибрагимова Гулнора Хавазматовна – педагогика фанлари доктори, профессор, Тошкент давлат иқтисодиёт университети;

Закирова Феруза Махмудовна – педагогика фанлари доктори, Тошкент ахборот технологиялари университети ҳузуридаги педагогик кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази;

Қаюмова Насиба Ашуровна – педагогика фанлари доктори, профессор, Қарши давлат университети;

Тайланова Шохидат Зайниевна – педагогика фанлари доктори, доцент;

Жуманиёзова Муҳайё Тожиевна – педагогика фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Ибрахимов Санжар Урунбаевич – педагогика фанлари доктори, Иқтисодиёт ва педагогика университети;

Жавлиева Шахноза Баходировна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети;

Бобомуротова Латофат Элмуродовна – педагогика фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD), Самарқанд давлат университети.

19.00.00-ПСИХОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Каримова Василя Маманосировна – психология фанлари доктори, профессор, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Ҳайитов Ойбек Эшбоевич – Жисмоний тарбия ва спорт бўйича мутахассисларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш институти, психология фанлари доктори, профессор

Умарова Навбахор Шокировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети, Амалий психология кафедраси мудири;

Атабаева Наргис Батировна – психология фанлари доктори, доцент, Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика университети;

Шамшетова Анжим Караматдиновна – психология фанлари доктори, доцент, Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети;

Қодиров Обид Сафарович – психология фанлари доктори (PhD), Самарканд вилоят ИИБ Тиббиёт бўлими психологик хизмат бошлиғи.

Содиқова Шоҳида Мархабобевна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон халқаро ислом академияси.

22.00.00-СОЦИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ:

Латипова Нодира Мухтаржановна – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири;

Сеитов Азамат Пўлатович – социология фанлари доктори, профессор, Ўзбекистон миллий университети;

23.00.00-СИЁСИЙ ФАНЛАР

Назаров Насриддин Атақулович – сиёсий фанлар доктори, фалсафа фанлари доктори, профессор, Тошкент архитектура қурилиш институти;

Бўтаев Усмонжон Хайруллаевич – сиёсий фанлар доктори, доцент, Ўзбекистон миллий университети кафедра мудири.

ОАК Рўйхати

Мазкур журнал Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Олий аттестация комиссияси Раёсатининг 2022 йил 30 ноябрдаги 327/5-сон қарори билан тарих, иқтисодиёт, фалсафа, филология, юридик ва педагогика фанлари бўйича илмий даражалар бўйича диссертациялар асосий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган.

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил: scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Ismoilov Ubaydulla Mamat o'g'li</i> OHANGARON VODIYSI AHOLISINING QADIMGI VA O'RTA ASRLAR DAVRI MAFKURAVIY DUNIYO (SUYURLITEPA YODGORLIGIDAN TOPILGAN MODDIY MANBALAR ASOSIDA)	16-26
<i>Elmurotov, Bahodir Abdugapporovich</i> KALTAMINOR MADANIYATINING GENEZISI MASALALARI	27-33
<i>Nafiddinova, Xosiyat Ravshanovna</i> OILAVIY MAROSIMLAR VA ULARNING TARIXIY ADABIYOTLARDA YORITILISHI	34-37
<i>Eshmo'minov, Ozodbek Ziyodulla o'g'li</i> DEMOGRAFIK JARAYONLARNING BORISHI: SURXON VOHASI MISOLIDA (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> SULTON JALOLIDDIN MANGUBERDINING YAQIN SHARQ VA KICHIK OSIYO DAVLATLARI BILAN DIPLOMATIK ALOQALARI	42-46
<i>Маматалиева Сурайё Бобомуратовна</i> ШИША ВА ШИШАСОЗЛИК ТАРИХШУНОСЛИГИ	47-52
<i>Далакьян, Жанна Сейрановна</i> АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ДУХОВНО-НРАВСТВЕННОЙ КУЛЬТУРЫ МОЛОДЕЖИ ВОЗМОЖНЫЕ ПУТИ РЕШЕНИЯ	53-56

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Эргашев, Рахматулла Хидирович, Узақов, Жамшид Норбоевич</i> ЗИЁРАТ ТУРИЗМ ТАРМОҒИНИНГ ИҚТИСОДИЙ ВА ИЖТИМОЙ САМАРАДОРЛИГИНИ ОШИРИШ ЙЎЛЛАРИ	57-62
<i>Очилов, Фарходжон Шавкатжон ўғли</i> БАҲОЛАНГАН МАЖБУРИЯТЛАР АУДИТИДА ИЧКИ НАЗОРАТ ТИЗИМИНИ ЎРГАНИШ ҲАМДА БАҲОЛАШ	63-71
<i>Raxmatov, Adxam Itolmasovich</i> TURIZM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR TAYYORLASH VA BANDLIGINI TA'MINLASHNING XORIJIY MAMLAKATLAR MODELLARI TAHLILI	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> BARQAROR TURIZM MARKETING STRATEGIYASI SIFATIDA	81-85
<i>Мадаминов, Инъомжон Озодович</i> КОРХОНАЛАР ИНВЕСТИЦИОН ВА ИННОВАЦИОН ФАОЛЛИГИНИ ТАЪМИНЛАШДА СОЛИҚЛАРНИНГ ЎРНИ	86-93
<i>Abdusalomov, Jaxongir O'ktam o'g'li</i> TIJORAT BANKLARIDA JISMONIY SHAXSLAR KREDITLARINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	94-101
<i>Кулибоев, Азамат Шоназарович</i> ДАВЛАТ ТИББИЁТ ТАШКИЛОТЛАРИДА МОЛИЯВИЙ АКТИВЛАР ҲИСОБИ ВА НАЗОРАТИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ	102-111

Мараимова, Умида Исмаилжановна

КОРХОНА БОШҚАРУВИ АМАЛИЁТИДА МАРКЕТИНГ ДАСТУРЛАРИНИ АМАЛ ҚИЛИШИГА
БАҒИШЛАНГАН КОНЦЕПЦИЯЛАР 112-120

Askarova Sevvara Baxtiyorovna

RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BIZNES VA TADBIRKORLIKNING АҲАМИЯТИ 121-125

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Ўроқова Ойсулув Жамолiddиновна

ИЛК ЎРТА АСРЛАР ШАРҚ САНЪАТИДА РОМАНТИК ЙЎНАЛИШНИНГ ЭСТЕТИК
АСОСЛАРИ 126-133

Rizaev, Nodir Sobirovich

XX ASR BOSHLARIDA BUХORO JADIDLARINING IJTIMOYI- SIYOSIY QARASHLARI..... 134-138

Шукруллаева Гулчеҳра Насруллаевна

ЖАЗО ГЕНЕЗИСИДАГИ АХЛОҚИЙ МУҲИТ ЖАРАЁНИНИ КОНЦЕПТУАЛ ТАДБИҚ
ЭТИШНИНГ ФАЛСАФИЙ МАСАЛАЛАРИ 139-144

Shokirov Toxirjon Nurmatmatovich

MADANIYAT VA SAN'AT FALSAFASINING VAHS MAVZULARI 145-149

Ulug'murodov Elyor Saydulloevich

GNOSEOLOGIYADA TASAVVUFIIY TAJRIBANI O'RNI VA АҲАМИЯТИ 150-154

Ganiev Sherxon Meytanboevich

HOZIRGI DAVR FANI VA FALSAFASIDA MADANIY VA MA'NAVIY-AXLOQIY TANLOVNI
NAMOYON BO'LISH SHAKLLARI 155-164

10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI

Daliev Madina Xabibullaevna, Kristian Kapone, Satibaldiyeva Nigora Alimqul qizi

TERMINOLOGIYADA TERMIN VA UNGA TENG BO'LGAN TUSHUNCHALARNING
TADQIQI 165-178

Chorieva Iroda Kurbonboevna

TARKIBIDA TIBBIYOT XODIMLARI NOMLARI BO'LGAN INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARINING
TURLI HUSUSIYATIGA KO'RA TASNIFI 179-183

Sharipov, Abdulaziz Akmalovich

GID-TARJIMONLAR NUTQINING O'RGANILISH ASPEKTLARI 184-188

Urinova Tursunoy Urin kizi

LIBOS DIZAYNI VA MODASINING SHAKLLANISH VA RIVOJLANISH DAVRLARI HAMDA
YO'LLARI 189-193

Норматова Шоира Умаровна, Абдурахманова Меҳрибон Дустмуродовна

ТИЛ ТАЪЛИМИДА БАДИИЙ АДАБИЁТ ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 194-199

Eshniyazova Maysara Beknazarovna

«SIROJUL MUSLIMIN» VA «ARBA'IN» ASARLARIDA G'OYAVIY-BADIIY TAHLILI 200-208

Nazarov, Sardor Shamurodovich

INGLIZ VA O'ZBEK TILI SO'Z BIRIKMALARI STRUKTUR-SEMANTIK XUSUSIYATLARNING
QIYOSIY ASPEKTDА O'RGANILISHI 209-213

<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> RANG TURLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH: SEMANTİK VA STILISTİK	214-218
<i>Бердиева, Зулфия Сафаровна</i> ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АНТРОПОНИМОВ В НЕМЕЦКИХ СКАЗКАХ	219-223
<i>Адилова Дилором Кадировна</i> ЎЗБЕК ВА РУС ТИЛЛАРИДАГИ ШЕЪРИЙ МАТНЛАРДА “АЁЛ” ШАХСИЙ ФАЗИЛАТЛАРИНИ ИФОДАЛОВЧИ СЎЗЛАРНИНГ СЕМАНТИК МАЙДОНИ ТАСВИРИ	224-230
<i>Хасанова Юлдуз Мухтор қизи</i> ШАРҚ ВА ҒАРБ ҲАЙВОНЛАР ҲАҚИДАГИ ЭРТАКЛАРИДА “АХЛОҚ” МОТИВИНИНГ БАДИИЙ КОНЦЕПТУАЛЛАШУВИ	231-236
<i>Олимова Хуршида Вайдиллаевна</i> ИНГЛИЗ ВА ЎЗБЕК ТИЛЛАРИДА ЛАҚАБЛАРНИНГ СТИЛИСТИК ИМКОНИАТЛАРИ	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> IKKINCHI TILNI EGALLASHDA AFFEKTIV OMILLARNING ROLI	244-247
<i>Normamatov Farrux Komiljon o'g'li</i> YAXSHILIK KONSEPTINING INGLIZ MILLIY MADANIYATIDAGI AHAMIYATI	248-253
<i>Yakubov Faxriddin</i> SAYLOVOLDI SIYOSIY DISKURSI XUSUSIYATLARI	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> TA'LIM TERMINOLOGIYASIDAGI ANTONIMIM: TAHLIL VA PEDAGOGIK AMALIYOT UCHUN MA'LUMOTLAR	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> OMON MATJON SHE'RIYATIDA ALLITERATSIYA	265-269
<i>Amonova Dilshoda Azamatovna</i> ERTAKLARNING BOLALAR ADABIYOTIDAGI O'RNI	270-276
<i>Tuxtayeva Dildora Zokirovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA INSON AQLIY QOBILIYATINI IFODALOVCHI FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING STILISTIK XUSUSIYATLARI	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> O'YBEK IJODIDA BADIY KONSEPTNING VOQELANISHI	282-285
12.00.00 – YURIDIK FANLAR	
<i>Абдурахманова Нодирахон</i> ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ БЛОКЧЕЙН И СМАРТ-КОНТРАКТОВ (СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ)	286-290
<i>Турғунов Муроджон Турсунбоевич</i> “АВЕСТО”ДА КИШИЛАР ЎРТАСИДАГИ ЎЗАРО МУНОСАБАТЛАРИГА ВА ОДОБ-АХЛОҚҚА ҚАРШИ ЖИНОЯТЛАРНИНГ ИФОДАЛАНИШИ	291-298

<i>Султонов Мухсинжон Муқимович</i> АХБОРОТ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИБ ЎЗГАЛАРНИНГ МУЛКИНИ ТАЛОН-ТОРОЖ ҚИЛИШ ТУШУНЧАСИ	299-309
<i>Ходжиев Юнус Мухитдинович</i> АХБОРОТ ХАВФСИЗЛИГИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАЪМИНЛАШНИНГ АЙРИМ МАСАЛАЛАРИ	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> МЕХНАТ ҲУҚУҚИНИНГ КОНСТИТУТСИЯВИЙ АСОСЛАРИ ВА КАФОЛАТЛАРИ	316-330
<i>Nurullayev Shoxrux Shuxratillayevich</i> ҚУРИЛИШ СОҲАСИДА АТРОФ-МУҲИТНИ ҲУҚУҚИЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШДА РАҚАМЛАСHTIRISH VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR	331-337
<i>Otamirzayev Oybek Murodullo o'g'li</i> O'ZBEKISTONDA PLASTIK CHIQUINDILARDAN FOYDALANISHNI CHEKLASHNING HUQUQIY MASALALARI VA HORIJ TAJRIBASI	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> XALQARO HUQUQ DOKTRINASIDA SHARTNOMA MAJBURIYLIGIGA ROZILIKNI IFODALASH INSTITUTINING SHARTNOMANING HAQIQIY EMASLIGI, AMAL QILISHINI BEKOR QILISH, TUGATISH VA TO'XTATIB TURISHDA AHAMIYATI	342-349
<i>Шарипов Санжар Собирович, Бозоров Азимжон Ахатович</i> ОММАВИЙ ТАДБИРЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ВА ЎТКАЗИШ ВАҚТИДА ЖАМОАТ ТАРТИБИНИ САҚЛАШ ФАОЛИЯТИНИ БОШҚАРИШНИНГ МОҲИЯТИ, АҲАМИЯТИ ВА ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ	350-357
<i>Normurodova Behro'za Xolmo'minovna</i> РАҚАМЛИ ОСHIQ МАНБАЛАР ВА ULARDAN РАҚАМЛИ КРИМИНАЛИСТИКАДА FOYDALANISH	358-366
<i>Неъматов Азизбек Ғолибжон ўғли</i> ДАСТЛАБКИ ТЕРГОВДА ЖИНОЯТЛАРНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШ ВАЗИФАСИНИНГ МОҲИЯТИ ВА АҲАМИЯТЛАРИ	367-373
<i>Дадабоева Дилфуза Нурматовна</i> ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИДА НОДАВЛАТ НОТИЖОРАТ ТАШКИЛОТЛАРНИНГ ИШТИРОКИ АҲАМИЯТИ	374-378
<i>O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li</i> МУҲИМ РАҚАМЛИ ИНФРАТУЗИЛМАЛАРГА НИСБАТАН АМАЛГА ОШИРИЛАДИГАН ҲУЈУМЛАР VA ULARNING OLDINI OLISH	379-383
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Xudoyberganov Doniyor Yangiboy o'g'li</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOGNITIV KOMPETENTSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING ZARURIYATI	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Xikmatovich</i> ОБЪЕКТГА YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI ORQALI TALABALARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH	389-393

<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon oqli</i> BO'LAJAK MUHANDISLARNI LOYIHALASH KOMPETENSIYALARINI KOMPYUTER GRAFIKASI YORDAMIDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI	394-398
<i>Zakirova Zulhumor Zoirjonovna</i> МУСТАҚИЛ ТАЪЛИМ ОЛИШ ШАКЛИ СИФАТИДА ТАНҚИДИЙ ФИКРЛАШ ҚОБИЛИЯТИНИ ОШИРИШДА ЎҚИТУВЧИ САВОЛ ЖАВОБЛАРИНИ ЎРНИ	399-404
<i>Eshnazarov Murod Karimovich</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI GERMENEVTIK YONDASHUV ASOSIDA KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNI TAKOMILLASHTIRISH	405-410
<i>Mengliqulov Xayrulla Aliqulovich</i> TALABA QIZLARING SUZISH MALAKA VA KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHDA DIFFERENSIAL YONDASHUV	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjonovna</i> INGLIZ TILI O'QITISH BO'YICHA IQTISODIYOT TALABALARINING KASB-KOMMUNIKATIV KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yo'ldoshevich</i> SPORTCHILARNING BOKSDAGI TEXNIK HARAKATLARIGA MOSLASHISH REAKSIYALARI	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> BOLALARGA HARAKATLI O'YINLARNI O'RGATISH SHARTLARI VA USULLARI	427-432
<i>Axmedov Akmal Yusufovich</i> OLIY TA'LIM JARAYONIDA BO'LAJAK PSIXOLOGLARNI KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHNING MUHIM MEZONLARI	436-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> CHET TILINI O'RGANISH JARAYONIDA AKTDAN FOYDALANISH	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> TALABALARNING MULOQOT KOMPETENSIYALARINI SHAKLLANTIRISH	445-449
<i>Эркабоев Ойбек Мухаммаджонович</i> ТЕМПЫ ПРИРОСТА ПОКАЗАТЕЛЕЙ СПЕЦИФИЧЕСКИХ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ 6 ЛЕТ	450-456
<i>Абатов Жалғасбай Орынбаевич</i> ТАСВИРИЙ САНЪАТ ДАРСЛАРИНИ ТАРИХ ФАНИГА БОҒЛАБ ЎҚИТИШ	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTIDA INNOVATSION TA'LIM MUHITINING TA'LIM - TARBIYA JARAYONIGA TA'SIRI	464-468
<i>Mahmudova Zulfiya Xomitovna</i> МАКТАВГАСНА ТА'LIM TASHKILOTI VA OILA HAMKORLIGI	469-476
<i>Abdunosiyeva Mahmuda Xamidullo qizi</i> ХИТОЙ ТА'LIM ТИЗИМИНИНГ О'ЗИГА ХОС ЈИНАТЛАРИ	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA AQLIY QOBILİYATLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI PEDAGOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING YECHIMI	484-489
<i>Есанова Гулчеҳра</i> ЁШ ФУТБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШ ТАМОЙИЛЛАРИ ВА УСУЛЛАРИ	490-497

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Volume 4, Issue 5 (may, 2024). -500 p.

CONTENTS

07.00.00 – HISTORICAL SCIENCES

<i>Ismailov Ubaydulla Mamat ugli</i> THE IDEOLOGICAL WORLD OF THE ANCIENT AND MEDIEVAL POPULATIONS OF THE OHANGARON VALLEY (BASED ON MATERIAL SOURCES FOUND AT THE SUYURLITEPA SITE)	16-26
<i>Elmuratov, Bakhodir Abdugapparovich</i> QUESTIONS OF GENESIS OF KELTAMINORA CULTURE.....	27-33
<i>Nafiddinova, Khosiat Ravshanovna</i> FAMILY CEREMONIES AND THEIR COVERAGE IN HISTORICAL LITERATURE	34-37
<i>Eshmominov, Ozodbek Ziyodulla ugli</i> PROGRESS OF DEMOGRAPHIC PROCESSES: THE CASE OF SURKHAN OASIS (1925-1946 YY.)	38-41
<i>Akobirov, Mirjalol Ximmatovich</i> DIPLOMATIC RELATIONS OF SULTAN JALOLIDDIN MANGUBERDI WITH THE STATES OF THE MIDDLE EAST AND ASIA MINOR	42-46
<i>Mamatalieva Surayyo Bobomuratovna</i> HISTORIOGRAPHY OF GLASS AND GLASSMAKING	47-52
<i>Dalakyan, Janna Seyranovna</i> CURRENT PROBLEMS OF SPIRITUAL AND MORAL CULTURE YOUTH POSSIBLE SOLUTIONS	53-56

08.00.00 – ECONOMIC SCIENCES

<i>Ergashev, Rahmatulla Khidirovich, Uzakov, Jamshid Norboyevich</i> WAYS TO INCREASE THE ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY OF THE PILGRIMAGE TOURISM NETWORK	57-62
<i>Achilov, Farkhodjon Shavkatjon o'g'li</i> STUDYING AND ASSESMENT OF THE INTERNAL CONTROL SYSTEM IN THE AUDIT OF PROVISIONS	63-71
<i>Rakhmatov, Adkham Itolmasovich</i> ANALYSIS OF FOREIGN COUNTRY MODELS OF TRAINING AND EMPLOYMENT OF QUALIFIED PERSONNEL IN THE FIELD OF TOURISM	72-80
<i>Murodova, Nargiza Utkirovna</i> SUSTAINABLE TOURISM AS A MARKETING STRATEGY	81-85
<i>Madaminov, Inomjon Ozodovich</i> THE ROLE OF TAXES IN ENSURING INVESTMENT AND INNOVATION ACTIVITY OF ENTERPRISES	86-93
<i>Abdusalomov, Jahongir O'ktam o'g'li</i> DIRECTIONS FOR IMPROVING PERSONAL LOANS IN COMMERCIAL BANKS	94-101

<i>Kuliboyev, Azamat Shonazarovich</i> IMPROVING ACCOUNTING AND CONTROL OF FINANCIAL RESOURCES IN STATE MEDICAL ORGANIZATIONS	102-111
<i>Maraimova, Umida Ismailjanovna</i> CONCEPTS DEDICATED TO THE IMPLEMENTATION OF MARKETING PROGRAMS IN ENTERPRISE MANAGEMENT OPERATIONS	112-120
<i>Askarova Sevvara Bakhtiyorovna</i> THE IMPORTANCE OF BUSINESS AND ENTREPRENEURSHIP IN THE ERA OF THE DIGITAL ECONOMY	121-125

09.00.00 – PHILOSOPHICAL SCIENCES

<i>Uroкова Aysuluv Jamoliddinovna</i> AESTHETIC FOUNDATIONS OF ROMANTIC DIRECTIONS IN EASTERN ART OF THE EARLY MIDDLE AGES	126-133
<i>Rizayev, Nodir Sobirovich</i> SOCIO-POLITICAL VIEWS OF BUKHARA'S JADIDS AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY	134-138
<i>Shukrullaeva Gulchehra Nasrullaevna</i> PHILOSOPHICAL ISSUES OF CONCEPTUAL IMPLEMENTATION OF THE PROCESS OF THE MORAL ENVIRONMENT IN THE GENESIS OF PUNISHMENT	139-144
<i>Shokirov Takhirjon Nurmamatovich</i> KEY TOPICS OF PHILOSOPHY OF CULTURE AND ART	145-149
<i>Ulugmuradov, Elyor Saidulloevich</i> THE PLACE AND SIGNIFICANCE OF MYSTICAL EXPERIENCE IN GNOSEOLOGY	150-154
<i>Ganiyev Sherxon Meytanbayevich</i> FORMS OF MANIFESTING CULTURAL AND SPIRITUAL-MORAL CHOICE IN THE SCIENCE AND PHILOSOPHY OF THE PRESENT PERIOD	155-164

10.00.00 – PHILOLOGICAL SCIENCES

<i>Dalievna Madina Xabibullaevna, Christian Capone, Satibaldieva Nigora Alimqul qizi</i> THE STUDY OF TERM AND ITS EQUIVALENT CONCEPTS IN TERMINOLOGY	165-178
<i>Chorieva Iroda Kurbonboevna</i> CLASSIFICATION OF ENGLISH AND UZBEK PROVERBS CONTAINING THE NAMES OF MEDICAL PERSONNEL ACCORDING TO DIFFERENT CHARACTERISTICS	179-183
<i>Sharipov, Abdulaziz Akmalovich</i> STUDY ASPECTS OF SPEECH OF GUIDE-INTERPRETERS	184-188
<i>Urinova Tursunoy Urin kizi</i> PERIODS AND WAYS OF FORMATION AND DEVELOPMENT OF DRESS DESIGN AND FASHION	189-193
<i>Normatova Shoira Umarovna, Abduraxmanova Mehribon Dustmuradovna</i> METHODS OF TEACHING ARTISTIC LITERATURE IN LANGUAGE EDUCATION	194-199
<i>Eshniyazova Maysara Beknazarovna</i> IDEOLOGICAL AND ARTISTIC ANALYSIS IN THE WORKS OF «SIROJUL MUSLIMIN” AND «ARBA'IN”	200-208

<i>Nazarov, Sardor Shamurodovich</i> A COMPARATIVE STUDY OF STRUCTURAL-SEMANTIC CHARACTERISTICS OF ENGLISH AND UZBEK LANGUAGE WORD COMBINATIONS	209-213
<i>Bazarbaeva Albina Mingaliyevna</i> COLOUR TYPES AND ANALYSIS: SEMANTIC AND STYLISTIC	214-218
<i>Berdieva, Zulfiya Safarovna</i> USE OF ANTHROPONYMS IN GERMAN FAIRY TALES	219-223
<i>Adilova Dilorom Kadirovna</i> DESCRIPTION OF THE SEMANTIC FIELD OF WORDS THAT REPRESENT THE PERSONAL QUALITIES OF A "WOMAN" IN POETIC TEXTS IN UZBEK AND RUSSIAN	224-230
<i>Khasanova Yulduz Mukhtor kizi</i> LITERARY CONCEPTUALIZATION OF THE MOTIF "MORALITY" IN THE TALES ABOUT ANIMALS OF THE EAST AND WEST	231-236
<i>Olimova Khurshida Vaydillaevna</i> STYLISTIC POSSIBILITIES OF NICKNAMES IN ENGLISH AND UZBEK	237-243
<i>Polvonniyozova Mahliyo O'ktamjon qizi</i> THE ROLE OF AFFECTIVE FACTORS IN SECOND LANGUAGE ACQUISITION	244-247
<i>Normamatov Farrukh Komiljon ugli</i> THE SIGNIFICANCE OF THE CONCEPT OF GOODNESS IN ENGLISH NATIONAL CULTURE	248-253
<i>Fakhriddin Yakubov</i> CHARACTERISTICS OF ELECTORAL POLITICAL DISCOURSE	254-259
<i>Bekmuratova Dilbar Xushmamatovna</i> ANTONYM IN EDUCATIONAL TERMINOLOGY: ANALYSIS AND IMPLICATIONS FOR PEDAGOGICAL PRACTICE	260-264
<i>Sharofova Sevinch Jamoliddin qizi</i> ALLITERATION IN THE POETRY OF OMON MATJAN	265-269
<i>Amonova Dilshod Azamatovna</i> THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILDREN'S LITERATURE	270-276
<i>Tukhtaeva Dildora Zokirovna</i> THE STYLISTIC FEATURES OF PHRASEOLOGICAL UNITS DENOTING HUMAN INTELLECTUAL ABILITIES IN ENGLISH AND UZBEK LANGUAGES	277-281
<i>Sattorova Nafisa Isomidinovna</i> REALIZATION OF THE ARTISTIC CONCEPT IN OYBEK'S WORKS	282-285
12.00.00 - LAW	
<i>Nodirakhon Abdurakhmanova</i> LEGAL REGULATION OF BLOCKCHAIN TECHNOLOGIES AND SMART CONTRACTS (COMPARATIVE ANALYSIS)	286-290
<i>Turgunov Murodjon</i> EXPRESSION OF CRIMES AGAINST HUMAN RELATIONS AND MORALITY IN "AVESTO"	291-298

<i>Sultonov Muxsinjon Muqimovich</i> THE CONCEPT OF THEFT OF OTHER PEOPLE'S PROPERTY USING INFORMATION TECHNOLOGY	299-309
<i>Xodjiyev Yunus Muxitdinovich</i> SOME LEGAL ISSUES IN INFORMATION SECURITY	310-315
<i>Makhmudova Khurmat Mukhtorovna</i> CONSTITUTIONAL BASIS AND GUARANTEES OF LABOR LAW	316-330
<i>Nurullayev Shokhrukh Shukhratillaevich</i> DIGITALIZATION AND MODERN TRENDS IN ENVIRONMENTAL LEGAL PROTECTION IN THE CONSTRUCTION FIELD	331-337
<i>Otamirzaev Oybek</i> LEGAL ISSUES OF LIMITING THE USE OF PLASTIC WASTE IN UZBEKISTAN AND FOREIGN EXPERIENCE	338-341
<i>Safarov Jamshid Ismoilovich</i> THE SIGNIFICANCE OF EXPRESSING CONSENT TO BE BOUND BY A TREATY IN THE DOCTRINE OF INTERNATIONAL LAW IN THE CONSIDERATION OF THE INVALIDITY OF A TREATY, TERMINATION AND SUSPENSION OF ITS OPERATION	342-349
<i>Sharipov Sanjar Sobirovich, Bozorov Azimjon Akhatovich</i> PUBLIC EVENTS FOR THE ORGANIZATION AND HOLDING OF EVENTS TIMELY ORGANIZATIONAL STRUCTURE OF THE COMPANY IMPLEMENTATION OF PUBLIC AWARENESS ACTIVITIES ESSENCE, SIGNIFICANCE AND CHARACTERISTIC FEATURES	350-357
<i>Normurodova Behruza Kholmuminovna</i> DIGITAL OPEN SOURCES AND THEIR USE IN DIGITAL FORENSICS	358-366
<i>Nematov Azizbek Golibjon o'g'li</i> THE NATURE AND IMPORTANCE OF THE TASK OF CRIME PREVENTION IN THE PRELIMINARY INVESTIGATION	367-373
<i>Dadaboeva Dilfuza Nurmatovna</i> THE SIGNIFICANCE OF THE PARTICIPATION OF NON-GOVERNMENT NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN BUSINESS ACTIVITY	374-378
<i>Urazbayev Laziz Shuhrat ogli</i> ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION	379-383
13.00.00 – PEDAGOGICAL SCIENCES	
<i>Khudoyberganov Doniyor</i> THE NEED TO DEVELOP THE COGNITIVE COMPETENCE OF YOUNGER STUDENTS	384-388
<i>Hazratov Fazliddin Khikmatovich</i> FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF STUDENTS THROUGH OBJECT-ORIENTED PROGRAMMING LANGUAGES	389-393
<i>Khojamkulov Rasulbek Kurbon ogli</i> THE IMPORTANCE OF DEVELOPING DESIGN COMPETENCES OF FUTURE ENGINEERS USING COMPUTER GRAPHICS	394-398

<i>Zakirova Zulkhumor Zairjonovna</i> THE ROLE OF TEACHER QUESTIONING IN DEVELOPING CRITICAL THINKING SKILLS AS A WAY TO INDEPENDENT LEARNING	399-404
<i>Eshnazarov Murad Karimovich</i> IMPROVING PROFESSIONAL PREPARATION OF FUTURE TEACHERS BASED ON THE HERMENEUTIC APPROACH	405-410
<i>Menglikulov Khairulla Alikulovich</i> DIFFERENTIAL APPROACH TO FORMING SWIMMING ABILITIES AND SKILLS IN FEMALE STUDENTS	411-415
<i>Komilova Dildora Gulamjanovna</i> DEVELOPMENT OF PROFESSIONAL COMMUNICATIVE COMPETENCE OF ECONOMICS STUDENTS IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	416-420
<i>Turdimurodov Dilmurod Yuldashevich</i> ADAPTIVE REACTIONS OF ATHLETES TO TECHNICAL ACTIONS IN BOXING	421-426
<i>Abdullayev Dilshod Xamidullo o'g'li</i> CONDITIONS AND METHODS OF TEACHING ACTIVITY GAMES TO CHILDREN	427-432
<i>Akhmedov Akmal</i> IMPORTANT CRITERIA FOR PREPARING FUTURE PSYCHOLOGISTS FOR PROFESSIONAL ACTIVITY IN THE PROCESS OF HIGHER EDUCATION	433-440
<i>Donisheva Gulro'y Axrorqul qizi</i> USE OF IT IN THE PROCESS OF LEARNING A FOREIGN LANGUAGE	441-444
<i>Qurbonboyeva Dilfuza Shukur qizi</i> FORMING COMMUNICATION COMPETENCES OF STUDENTS	445-449
<i>Erkaboev Oybek Mukhammadzhonovich</i> THE GROWTH RATE OF INDICATORS OF SPECIFIC COORDINATION ABILITIES OF CHILDREN AGED 6 YEARS	450-456
<i>Abatov Jalgasbay Orinbaevich</i> TEACHING FINE ART LESSONS IN CONNECTION WITH HISTORY	457-463
<i>Akramjonova Feruza Akramjonovna</i> INFLUENCE OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT ON THE EDUCATIONAL PROCESS IN PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION	464-468
<i>Makhmudova Zulfiya Khomitovna</i> ORGANIZATION OF PRESCHOOL EDUCATION AND FAMILY COOPERATION	469-476
<i>Abduvasieva Mahmuda Khamidullo qizi</i> UNIQUE ASPECTS OF THE CHINESE EDUCATION SYSTEM	477-483
<i>Boboqulov Chori Urolovich</i> PEDAGOGICAL PROBLEMS IN THE FORMATION OF MENTAL ABILITIES IN PRIMARY CLASS STUDENTS AND THEIR SOLUTION	484-489
<i>Esanova Gulchehra</i> PRINCIPLES AND METHODS OF PHYSICAL TRAINING OF YOUNG FOOTBALL PLAYERS	490-497

Received: 22 April 2024
Accepted: 1 May 2024
Published: 10 May 2024

Article / Original Paper

ATTACKS ON CRITICAL DIGITAL INFRASTRUCTURES AND THEIR PREVENTION

Urazbayev Laziz Shuhrat o'gli

Master's degree student of Tashkent State University of Law

Abstract. In this article, the digital economy and the factors of their development significantly affect the economy of many developed countries in the world, as well as the important role of digital infrastructure in the state economy. "What is digital infrastructure?", "Tasks and goals of digital infrastructure", and "Factors of digital infrastructure affecting the digital economy in Uzbekistan and measures to protect them" and their solutions were scientifically analyzed.

Keywords: Digital infrastructure, digitization methods, market economy, digital technology, robotics, IT, digital infrastructure, internet speed, 4G, 5G.

MUHIM RAQAMLI INFRATUZILMALARGA NISBATAN AMALGA OSHIRILADIGAN HUJUMLAR VA ULARNING OLDINI OLISH

O'razbayev Laziz Shuhrat o'g'li

Toshkent davlat yuridik universiteti magistri

Annotatsiya. Ushbu maqolada hozirgi kunda dunyoda ko'plab rivojlangan mamlakatlar iqtisodiyotiga raqamli iqtisodiyot va ularni rivojlanish omillariga sezilarli darajada ta'sir o'tkazayotgan, shuningdek davlat iqtisodiyotida raqamli infratuzilmaning o'рни muhim hisoblanishi keltirilgan. "Raqamli infratuzilma nima?", "Raqamli infratuzilmaning vazifalari va maqsadlari", hamda "Raqamli infratuzilmaning O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotga ta'sir ko'rsatuvchi omillari va ularni himoya qilish choralari" va ularning yechimlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Raqamli infratuzilma, raqamlashtirish usulari, bozor iqtisodiyoti, raqamli texnologiya, robototexnika, IT, raqamli infratuzilma, internet tezligi, 4G, 5G.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I5Y2024N54>

Kirish. Yer yuzidagi 5,16 milliarddan ortiq odam o'zaro bog'liqlik va aloqa uchun internetdan foydalanayotgani sababli, korxonalar va kompaniyalar raqobatbardosh va ishonchli bo'lish uchun raqamli infratuzilmasini yangilashga majbur bo'lmoqda. **Raqamli infratuzilma** aloqa tarmoqlaridan tortib ma'lumotlarni saqlash obyektlarigacha bo'lgan bugungi korxonaning tamal toshi hisoblanadi. Biroq, texnologiyaga haddan tashqari ishonish **raqamli infratuzilma** uskunalarini himoya qilish siyosatiga olib kelgan komputerni buzish kabi zamonaviy tahdidlarga olib kelmoqda.

Raqamli infratuzilma aloqa va ma'lumotlar uzatishni qo'llab-quvvatlaydigan dasturiy va apparat ekotizimini o'z ichiga olgan bo'lsa-da, ma'lumotlar infratuzilmasida ma'lumotlar uzatilayotganda uni *buzishlar, viruslar va ma'lumotlarni o'g'irlash kabi raqamli hujumlardan himoya qilish* zarurati mavjud. Kiberxavfsizlik aynan shu yerda paydo bo'ladi. Kiberxavfsizlik – bu sizning biznesingiz tarmoqlarni, tizimlarni va dasturlarni raqamli sindirishga raqamli

hujumlardan himoya qilish uchun choralar ko'rish amaliyotidir. Bundan tashqari, kibexavfsizlik ushbu infratuzilmani xakerlar, ma'lumotlar buzilishi va boshqa zararli harakatlardan himoyalanganligini ta'minlaydi. Ikkinchisi ma'lumotlar xavfsizligi va aloqa uchun birgalikda ishlaydi[1].

Asosiy qism. "Raqamli infratuzilma" atamasi raqamli ma'lumotlarni, shu jumladan internet, telekommunikatsiya tizimlari va ma'lumotlar markazlarini uzatish va saqlashni ta'minlaydigan asosiy texnologiya va tarmoqlarni anglatadi. Raqamli infratuzilmaning milliy xavfsizlik uchun ahamiyati ko'p qirrali bo'lib, iqtisodiy, siyosiy va harbiy sohalarni qamrab oladi. Ushbu maqola raqamli infratuzilmaning milliy xavfsizlikning ustuvor yo'nalishi sifatida ahamiyatini muhokama qiladi, raqamli infratuzilmada mavjud zaif tomonlarni o'rganadi va **raqamli infratuzilma** hujumining mumkin bo'lgan oqibatlarini muhokama qiladi.

Har xil turdagi infratuzilmalar uchun umumiy xususiyat shundan iboratki, tuzilmalar odatda yashirin bo'lib, foydalanuvchilarga ko'rinmas holda keng ko'lamli vazifalarni qo'llab-quvvatlaydi. Binobarin, tez-tez foydalanuvchilar poyezdda sayohat qilish, yorug'lik tugmachasini bosish yoki kompyuterdan foydalanish kabi turli xil vazifalar ortidagi jarayonlar haqida ko'p o'ylamaydilar. Shu ma'noda funksiyalar va ularga imkon beruvchi infratuzilma odatdagidek qabul qilinadi. Shunga qaramay, infratuzilma ishlamay qolganda foydalanuvchilarga osongina ko'rinib qolishi mumkin: poyezd harakatlanishni to'xtatganda, quvvat taqchilligi yuzaga kelganda yoki kompyuter to'satdan internetga ulana olmay qolganda[2].

Raqamli infratuzilmalarga hujumlar ikki xil maqsadda asosida amalga oshirilgan ekan, birinchisi, bu raqamli infratuzilmalarga beparvolik tufali zarar yetkazish, ya'ni raqamli infratuzilmaga zarar yetkazish zarar yetkazuvchining qasddan qilingan harakati emas, balki e'tiborsizligi natijasida yetkaziladi. Ikkinchisi, bu raqamli infratuzilmaga zarar qasddan qilinadi, ya'ni zarar yetkazuvchi raqamli infratuzilmaga zarar yetkazishini oldindan maqsad qilib olishi natijasida zarar vujudga keladi, bunday zarar yetkazishga terrochilik harakatlarini misol qilib keltirishimiz mumkin. Yuqoridagi maqsadlardan tashqari raqamli infratuzilmalarga zarar tabiiy ofatlar natijasida ham yetishi mumkin. Masalan, vulqon otilishi, suv toshqinlari, zilzila va boshqalar. Biz quyida beparvolik natijasida yetkaziladigan zararlar haqida so'z yuritamiz.

Zarar beixtiyor, odamlarning harakatlari orqali yetkazilishi mumkin. Milos uchun, dengizda o'rnatilgan suv osti raqamli infratuzilmalarga ko'chilik holatlarda baliq ovlash uskunalari va langarlar natijasida zarar yetadi. Kosmosda raqamli infratuzilmaning shikastlanishi hozircha unchalik keng tarqalgan emas, lekin sun'iy yo'ldoshlar doimo kosmik chiqindilar bilan urilish xavfi ostida, ya'ni ishlamaydigan sun'iy yo'ldoshlar yoki obyektlarni kosmosga uchirish natijasida hosil bo'lgan qo'shimcha mahsulotlarning raqamli infratuzilmalarga urilishi natijasida zarar yetadi. Bular insonning beparvoligi natijasida yetkaziladigan zarar hisoblanadi. Bundan tashqari yerdan koinotga bir vaqtning o'zida uchiriladigan **sun'iy yo'ldoshlar klasterlaridan tashkil topgan sun'iy yo'ldosh turkumlari** rivojlanishi tufayli yaqin kelajakda kosmik vayronalar miqdori keskin ortishi mumkin[3]. Binobarin, kosmik vayronalar muammosi tobora dolzarb bo'lib bormoqda. Agar sun'iy yo'ldosh orbitadagi vayronalar bilan urilsa va vayron bo'lsa, gap strukturani nishonga olgan qasddan hujum haqida emas, lekin shunday bo'lsa-da, xalqaro huquqqa ko'ra chiqindilarni kosmosga

chiqarish, uni olib tashlashga harakat qilmaslik, kosmik obyekt egasi yoki uchiruvchi davlat tomonidan aybli beparvolik harakati sifatida baholanishi mumkin[4] ekan.

Ikkinchi zarar yetkazish turi bu qasddan amalga oshirilgan harakatlar natijasida kelib chiqar ekan. Ushbu holatda bir davlat hududida joylashgan raqamli infratuzilmalarga nisbatan boshqa davlatning hujumini tushunamiz, ya'ni terrorchilik harakatlari, shuningdek, raqamli infratuzilmalarga nisbatan amalga oshirilgan turli xildagi kiber hujumlar. Misol sifatida 2008-yilda Misrni Yevropa bilan bog'laydigan barcha internet sig'imining uchdan bir qismini tashiydigan muhim suv osti kabelini kesishga uringani uchun Misr yaqinida uch shaxsni hibsga olinganligini keltirishimiz mumkin[5]. Bundan tashqari, 2007-yilda Vetnamdan tashqarida baliqchilar Vetnamning xalqaro raqamli aloqalarida jiddiy uzilishlar keltirib chiqarishga yaqin kelishgan, ya'ni ular kommunikatsiyalar, materiallarni sotish niyatida suv osti kabellarini tashish ketishmoqchi bo'lishgan[6]. Bunday misollarni juda ko'plab keltirishimiz mumkin, ushbu turdagi zarar yetkazish oldindan rejalashtirilgan maqsad asosida amalga oshiriladi.

Uchinchi turdagi zarar yetkazish, bu tabiiy ofalar natijasida vujudga keladi, ya'ni kuchli zilzila, suv toshqinlari, vulqon otilishi va shu kabi boshqa tabiiy ofatlar. Ushbu turga misol sifatida 2022-yil boshida vulqon otilishi va sunami natijasida **Tonga orolini** yaqin atrofdagi orollar va dunyoning qolgan qismi bilan bog'laydigan mahalliy va xalqaro suv osti kabellariga jiddiy zarar yetkazilganligini keltirishimiz mumkin. Buzilish internetga ulanishga jiddiy to'sqinlik qilgan va xalqaro kabel ikki haftadan so'ng ta'mirlanmaguncha ulanish sun'iy yo'ldoshlarga bog'lanib qolgan.

Quyida raqamli infratuzilmasini himoya qilish haqida so'z yuritamiz. **Raqamli infratuzilmani himoya qilish kiberxavfsizlikning muhim jihati hisoblanadi.** Raqamli infratuzilma raqamli texnologiyalarning ishlashi va aloqasini ta'minlaydigan apparat, dasturiy ta'minot, tarmoqlar va tizimlarni o'z ichiga oladi. U kompyuterlar, serverlar, kalitlar, xavfsizlik devorlari, operatsion tizimlar, ma'lumotlar bazalari, bulut xizmatlari va ilovalar kabi komponentlarni o'z ichiga oladi. Raqamli infratuzilmani *himoya qilish* bir nechta asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi:

Xavfni baholash: raqamli infratuzilmaga potensial zaifliklar va tahdidlarni aniqlash va ularning potensial ta'sirini baholash.

Oldini olish: ruxsatsiz kirish, hujumlar va zaifliklarning oldini olish uchun xavfsizlik choralari, protokollar va eng yaxshi amaliyotlarni amalga oshirish. Bunga xavfsizlik devorlari, xavfsiz konfiguratsiyalar, kirishni boshqarish vositalari, shifrlash va hujumlarni aniqlash tizimlaridan foydalanish kiradi.

Aniqlash: raqamli infratuzilmada har qanday shubhali yoki zararli faoliyat belgilarini kuzatish uchun asboblardan va texnologiyalarni qo'llash. Bu xavfsizlik monitoringi tizimlari, tajovuzlarni aniqlash tizimlari va xavfsizlik ma'lumotlari va hodisalarni boshqarish (SIEM) yechimlarini o'z ichiga olishi mumkin.

Voqealarga javob berish: Kiberxavfsizlik hodisalariga samarali javob berish uchun reja va jarayonlarni ishlab chiqish. Bunga hujumlar ta'sirini tekshirish va yumshatish, xizmatlarni tiklash va ishlamay qolish vaqtini minimallashtirish kiradi.

Xavfsizlik bo'yicha xabardorlik va trening: xodimlar va foydalanuvchilarni raqamli infratuzilmani himoya qilishda o'z rollari va mas'uliyatlarini tushunishlarini ta'minlash uchun kiberxavfsizlik xatarlari, eng yaxshi amaliyotlar va to'g'ri xatti-harakatlar haqida ma'lumot berish.

Muntazam yangilanishlar va yamoqlarni boshqarish: ma'lum zaifliklarni bartaraf etish uchun tizimlar va dasturiy ta'minotni so'nggi xavfsizlik yamoqlari va yangilanishlari bilan yangilab turish.

Ma'lumotlarni himoya qilish: maxfiy ma'lumotlarni ruxsatsiz kirish yoki yo'qotishdan himoya qilish uchun shifrlash, kirishni boshqarish vositalari va ma'lumotlarni zaxiralash strategiyalari kabi chora-tadbirlarni amalga oshirish.

Raqamli infratuzilmani himoya qilish juda muhim, chunki u muhim ma'lumotlar, tizimlar va xizmatlarni potensial tahdidlardan himoya qilishga yordam beradi, raqamli aktivlarning maxfiyligi, yaxlitligi va mavjudligini ta'minlaydi. Bu doimiy hushyorlikni va raqamli landshaftdagi rivojlanayotgan tahdidlar va zaifliklarga moslashishni talab qiladigan doimiy jarayon.[7]

Raqamli infratuzilma adekvat javob berishi va o'z ma'lumotlarini quyidagi tamoyillar asosida himoya qilishi kerak:

Ekologik xavfsizlik: uskunalarni tabiiy hodisalardan, masalan, toshqinlar, bo'ronlar, zilzilalar yoki hatto inson xatolari, masalan, ish tashlashlar, yo'l-transport hodisalari yoki tashuvchiga kirish yoki sig'imning yo'qolishi tufayli xizmatlarni to'xtatib qo'yishi mumkin bo'lgan har qanday ta'sirlardan himoya qilishga qaratilgan. infratuzilma faoliyatidan. Bu, agar kerak bo'lsa, obyektlarning ikkilanishini o'z ichiga oladi.

Mavjudlik xavfsizligi: energiya ta'minoti, uskunalarni sovutish, yong'indan himoya qilish va ma'lumotlar uzatish havolalari, shu jumladan AT infratuzilmasi, masalan, saqlash komponentlari, kalitlar, yuk balanslagichlari, serverlar va boshqalarni zaxiralash uchun ortiqcha vositalarni ta'minlash bilan bog'liq.

Perimetrning jismoniy xavfsizligi: Bu faqat vakolatli guruhlarining uskunalari va infratuzilma obyektlariga kirishini ta'minlashdir.

Xavfsiz raqamli infratuzilma katta hajmdagi investitsiyalarni talab qilishi mumkin. Biz osmon chegarasi deb ayta olamiz, lekin hech qachon xatosiz muhitni yaratish mumkin bo'lmaydi. Oxirgi sayohat fotosuratlarini yo'qotish kimnidir baxtsiz qilishi mumkin, ammo bu katta zarar keltirmaydi. Boshqa tomondan, mijoz va hisob-kitob ma'lumotlarini yo'qotish biznesni yopishni anglatishi mumkin. Yuridik idora uchun internetga ulanmasdan soatlab o'tkazish juda ko'p bosh og'rig'iga sabab bo'lishi mumkin, ammo kirish imkoni bo'lmagan bir necha daqiqa elektron tijoratga darhol moliyaviy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, jismoniy xavfsizlik va **raqamli infratuzilmani** qisqartirishga investitsiya qilingan miqdor, umuman olganda, biznesga jalb qilingan moliyaviy hajmlarga to'g'ridan-to'g'ri proporsional va maqbul tiklanish vaqtiga teskari proporsionaldir. Ya'ni, jalb qilingan pul hajmi qanchalik ko'p bo'lsa, moliyaviy segmentda kuzatilishi mumkin bo'lgan infratuzilma bilan bog'liq tashvishlar shunchalik ko'p bo'ladi va biznesning ishlamay qolishi uchun qancha vaqt kam bo'lsa, elektron tijorat misolida tasvirlanganidek, xavfsizlikka nisbatan ko'proq tashvishlanishni anglatadi. Biroq, xarajat infratuzilma xavfsizligiga yagona ta'sir ko'rsatmaydi. Vaqt va tajriba ham hisobga olinadi. Devorlarni, quvvat va sovutish inshootlarini qurish vaqt talab etadi. Jarayonlar va boshqaruv tizimlarini aniqlash o'rganish egri chizig'ini talab qiladi. Bu vaqtni xarajat sifatida aniq o'lchash qiyin bo'lishi mumkin, ammo uni bozorga chiqishdagi kechikishlar yoki hatto mavjud biznes xatarlariga duchor bo'lish tufayli biznes imkoniyatlarini yo'qotish sifatida monetizatsiya qilish mumkin.

Raqamli infratuzilmaga kerakli investitsiyalar uchun bu vaqtlarni qisqartirish yoki naqd pul landshaftini moslashtirishning yaxshi usuli bu ishonchli bulut yoki ma'lumotlar markazi provayderidan xizmat sifatida infratuzilmani shartnoma qilishdir. Ushbu provayderlar allaqachon ishlayotgan obyektlar va jarayonlarga, shuningdek, ularning malakasini tasdiqlovchi sertifikatlar, mijozlar va hodisalar tarixiga ega, bu ularga operatsiyalarni ishonchlilik darajasida ushlab turish uchun zarur bo'lgan nazorat va zaxiralarni tasdiqlash va yaxshilash imkonini beradi[8].

Xulosa. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, **raqamli infratuzilma** raqamli asrning ko'rinmas qahramonidir. Bu raqamli transformatsiyani kuchaytiradi, iqtisodiy o'sishni ta'minlaydi va xizmatlar va innovatsiyalarni yaxshilashga olib keladi. Bugungi jadal rivojlanayotgan dunyoda raqamli infratuzilma shunchaki aktiv emas bu zaruratdir.[9] Raqamli infratuzilma zamonaviy jamiyatlar faoliyatining ajralmas qismiga aylandi. Natijada, infratuzilmaga hujumlar jiddiyroq bo'lib, ko'pincha hayot uchun xavfli oqibatlarga olib keladi. Raqamli infratuzilmadagi uzilishlar moliyaviy yo'qotishlardan sog'liqni saqlash, transport va aloqa kabi muhim xizmatlarning uzilishigacha bo'lgan muhim iqtisodiy va ijtimoiy oqibatlarga olib kelishi mumkin. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, kiberxavfsizlik tahdidlarining 85 foizi xodimlarning barmoqlari bilan bog'liq muammolar bilan bog'liq. Shuningdek, 61 foizi o'g'irlangan yoki yo'qolgan hisob ma'lumotlari sabab bo'lgan. Shu sababli, raqamli infratuzilmalarga bo'ladigan tahdidlarning oldini olish uchun, avvalo, raqamli infratuzilmalar bilan ishlovchi xodimlarning bilimlarini yetarli malakaga ega bo'lishlari uchun oshirish zarur, shuningdek, raqamli infratuzilmalarga nisbatan amalga oshirishi mumkin bo'lgan xavf va tahdidlarni oldindan tahmin qilish ham ularga nibstan amalga oshirilishi mumkin bo'lgan hujumlarning oldini olishga yordam beradi.

Адабиётлар/Литература/References:

1. <https://travasecurity.com/learn-with-trava/blog/digital-infrastructure-definition-and-why-its-important-to-protect-your-companys-digital-infrastructure>
2. Susan Leigh Star & Geoffrey C. Bowker. 'How to Infrastructure' in The Handbook of New Media. London: SAGE Publications. 2006. p. 231.
3. Bielicki. 'Legal Aspects of Satellite Constellations'. p. 245.
4. Protection of Digital Infrastructures in Areas Beyond National Jurisdiction in International Law. Natasha Mattsson Larsson. Master of Laws, Department of Law School of Business, Economics and Law at the University of Gothenburg Fall / Winter 2022.
5. Charles Arthur. 'Undersea internet cables off Egypt disrupted as navy arrests three'. The Guardian. 2013-03-28. <https://www.theguardian.com/technology/2013/mar/28/egypt-undersea-cable-arrests> (Gathered 2022-09-10).
6. Cabling installation & maintenance. 'A high-definition touchdown for Michigan State stadium project: short runs'. Cabling installations & maintenance. 2007. [https://www.cablinginstall.com/home/article/16467655/a-highdefinition-touchdown-for-michigan-stat e-stadium-project](https://www.cablinginstall.com/home/article/16467655/a-highdefinition-touchdown-for-michigan-stat-e-stadium-project) (Gathered 2022-09-06); Gregg Keizer. 'Fishermen pull the plug on Vietnam's Web, steal cable for scrap'. Computerworld. 2007-06-07. <https://www.computerworld.com/article/2541664/fishermen-pull-the-plug-on-vietnam-s-web--steal-ca-ble-for-scrap.html> (Gathered 2022-09-06).
7. <https://www.quora.com/What-is-cyber-security-and-the-protection-of-digital-infrastructure>
9. <https://blog.ciriontechnologies.com/en/digital-infrastructure-physical-data-security/>
10. <https://www.linkedin.com/pulse/digital-infrastructure-backbone-age-ivoyant-llc-jdh5c/>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

ИЖТИМОЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ

№ 5 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари” электрон журнали 2020 йил 6 август куни 1368-сонли гувоҳнома билан давлат рўйхатига олинган.

Муассис: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” масъулияти чекланган жамияти

Таҳририят манзили:

100070. Тошкент шаҳри, Яккасарой тумани, Кичик Бешёғоч кўчаси, 70/10-уй. Электрон манзил:

scienceproblems.uz@gmail.com

Боғланиш учун телефонлар:

(99) 602-09-84 (telegram).